INTERNATIONAL JOURNAL OF SCIENTIFIC RESEARCHERS
ISSN: 3030-332X Impact factor: 9,493 Volume 17, issue 1, Aprel 2026
https://wordlyknowledge.uz/index.php/IJSR worldly knowledge
Index: google scholar, research gate, research bib, zenodo, open aire.
https://scholar.google.com/scholar?hl=ru&as_sdt=0%2C5&q=wosjournals.com&btnG
https://www.researchgate.net/profile/Worldly-Knowledge
https://journalseeker.researchbib.com/view/issn/3030-332X

TA'LIM TIZIMIDAGI INNOVATSIYALAR: ZAMONAVIY YONDASHUVLAR, RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA ISTIQBOLLAR

Ashurova Oltin Yuldashevna
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti katta o'qituvchisi
Jurakulov Sanjar Sobirovich
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti talabasi

Annotatsiya

Mazkur ilmiy maqolada ta'lim tizimidagi innovatsiyalarning mohiyati, ularning asosiy yo'nalishlari hamda zamonaviy ta'lim jarayonidagi o'rni tahlil qilingan. Shuningdek, O'zbekistonda ta'lim sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar va innovatsion yondashuvlar statistik ma'lumotlar asosida o'rganilgan. Raqamlashtirish, kredit-modul tizimi, pedagogik texnologiyalarni yangilash va ta'lim boshqaruvini modernizatsiya qilish jarayonlarining samaradorligi yoritilgan.

Kalit so'zlar

ta'lim tizimi, innovatsiya, raqamli ta'lim, pedagogik texnologiyalar, kredit-modul tizimi, ta'lim sifati, inson kapitali, modernizatsiya.

Annotation

This scientific article analyzes the essence of innovations in the education system, their main directions, and their role in the modern educational process. It also examines the reforms and innovative approaches implemented in the education sector of Uzbekistan based on statistical data. The effectiveness of digitalization, credit-module system implementation, modernization of pedagogical technologies, and management systems is highlighted.

Keywords

education system, innovation, digital education, pedagogical technologies, credit-module system, education quality, human capital, modernization.

Аннотация

В данной научной статье рассматриваются сущность инноваций в системе образования, их основные направления и роль в современном образовательном процессе. Также на основе статистических данных проанализированы реформы и инновационные подходы, реализуемые в системе образования Узбекистана. Освещена эффективность цифровизации, внедрения кредитно-модульной системы, модернизации педагогических технологий и системы управления образованием.

Ключевые слова

система образования, инновации, цифровое образование, педагогические технологии, кредитно-модульная система, качество образования, человеческий капитал, модернизация.

KIRISH

Zamonaviy globallashuv sharoitida ta'lim tizimi har bir davlatning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotini belgilovchi asosiy omillardan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Axborot-

kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi, raqamli iqtisodiyotning shakllanishi hamda bilimlar jamiyatiga o‘tish jarayoni ta’lim tizimidan mutlaqo yangi yondashuvlarni talab qilmoqda. Shu nuqtai nazardan, ta’lim tizimidagi innovatsiyalarni joriy etish, uning mazmuni va shakllarini zamonaviy talablarga mos ravishda yangilash dolzarb ilmiy va amaliy ahamiyat kasb etadi.

Bugungi kunda innovatsiya tushunchasi ta’lim sohasida keng ma’noda qo‘llanilib, u nafaqat yangi texnologiyalarni joriy etish, balki o‘quv jarayonini tashkil etishning ilg‘or usullari, boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish, o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi o‘zaro munosabatlarni modernizatsiya qilishni ham o‘z ichiga oladi. Innovatsion ta’lim tizimi esa o‘z navbatida mustaqil fikrlaydigan, ijodiy yondashuvga ega, yuqori malakali kadrlarni tayyorlashga xizmat qiladi.

O‘zbekiston Respublikasida ta’lim tizimini isloh qilish va uni innovatsion rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri etib belgilangan. So‘nggi yillarda qabul qilingan strategik hujjatlar, davlat dasturlari va normativ-huquqiy qarorlar asosida ta’lim tizimining barcha bosqichlarida keng qamrovli o‘zgarishlar amalga oshirilmoqda. Xususan, oliy ta’lim bilan qamrov darajasining oshirilishi, kredit-modul tizimining joriy etilishi, raqamli ta’lim platformalarining kengaytirilishi, xorijiy oliy ta’lim muassasalari bilan hamkorlikning rivojlanishi ushbu islohotlarning muhim natijalaridan hisoblanadi. Shuningdek, maktabgacha va umumiy o‘rta ta’lim tizimida ham innovatsion yondashuvlar keng tatbiq etilib, o‘quv jarayoniga zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar hamda axborot-kommunikatsiya vositalari keng joriy etilmoqda. Bu esa o‘quvchilarning bilim olishga bo‘lgan qiziqishini oshirish, ularning mustaqil fikrlash va tahliliy ko‘nikmalarini rivojlantirishga xizmat qilmoqda.

Mazkur ilmiy maqolaning asosiy maqsadi ta’lim tizimidagi innovatsiyalarning mohiyatini ochib berish, ularning asosiy yo‘nalishlarini tahlil qilish hamda O‘zbekistonda amalga oshirilayotgan islohotlarni statistik ma’lumotlar asosida baholashdan iborat. Shu bilan birga, maqolada ta’lim tizimidagi mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo‘llari ham ilmiy nuqtai nazardan yoritiladi. Natijada, ta’lim tizimidagi innovatsiyalarni chuqur o‘rganish va ularni amaliyotga samarali tatbiq etish mamlakatning barqaror rivojlanishi, inson kapitalining sifat jihatdan yuksalishi va global raqobatbardoshlikni ta’minlashda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi.

ASOSIY QISM

Ta’lim tizimidagi innovatsiyalarni tahlil qilishda eng muhim mezonlardan biri bu uning real natijalarini ifodalovchi statistik ko‘rsatkichlardir. O‘zbekistonda so‘nggi yillarda ta’lim tizimi tubdan isloh qilinib, innovatsion rivojlanish yo‘liga o‘tdi va bu jarayonlar aniq raqamlar orqali ham o‘z tasdig‘ini topmoqda.

Avvalo, oliy ta’lim tizimidagi o‘zgarishlarga e’tibor qaratadigan bo‘lsak, bu sohada innovatsion siyosatning samaradorligi ayniqsa yaqqol namoyon bo‘lmoqda. 2014-yilda oliy ta’lim bilan qamrov darajasi atigi 6,8 foizni tashkil etgan bo‘lsa, 2024-yilga kelib ushbu ko‘rsatkich 47,7 foizga yetdi. Bu o‘sish qariyb 7 barobarni tashkil etib, qisqa vaqt ichida amalga oshirilgan keng ko‘lamli islohotlar natijasidir. Mazkur ko‘rsatkich innovatsion boshqaruv, yangi oliy ta’lim muassasalarining ochilishi, xorijiy universitetlar filiallarining tashkil etilishi hamda ta’lim shakllarining diversifikatsiyasi bilan bevosita bog‘liqdir.

Talabalar sonining o‘sishi ham ta’lim tizimidagi innovatsion rivojlanishning muhim indikatorlaridan biri hisoblanadi. Statistik ma’lumotlarga ko‘ra, 2015-yilda oliy ta’lim muassasalarida tahsil olayotgan talabalar soni 264,3 ming nafarni tashkil etgan bo‘lsa, 2024/2025-o‘quv yiliga kelib bu ko‘rsatkich 1 million 432,8 ming nafarga yetgan. Ya’ni, 10 yil ichida talabalar soni 5,4 barobarga oshgan. Bu esa ta’limga bo‘lgan talabning ortishi bilan bir

qatorda, davlat tomonidan yaratilgan imkoniyatlar va innovatsion yondashuvlarning samarali natijasidir.

Ta’lim tizimidagi innovatsiyalarning yana bir muhim yo‘nalishi – bu qabul jarayonlarining takomillashuvi va raqamlashtirilishidir. 2025/2026-o‘quv yili uchun ro‘yxatdan o‘tgan abituriyentlar soni 127 ming nafardan oshgani qayd etilgan. E’tiborlisi, gender tengligi ham sezilarli darajada yaxshilanib, ayol abituriyentlar soni erkaklarga nisbatan biroz ustunlik qilmoqda. Bu esa ta’lim tizimining inklyuzivligi va ijtimoiy tenglik tamoyillariga asoslanayotganini ko‘rsatadi.

Oliy ta’lim tizimida ta’lim shakllarining kengayishi ham innovatsion rivojlanish natijasidir. 2024/2025-o‘quv yili uchun qabul kvotalarida kunduzgi ta’limdan tashqari sirtqi, kechki va masofaviy ta’lim shakllari uchun ham alohida o‘rin ajratilgan bo‘lib, masofaviy ta’lim uchun qariyb 8 mingga yaqin kvota ajratilgan. Bu esa raqamli texnologiyalar asosida ta’lim olish imkoniyatlarini kengaytirib, aholining turli qatlamlarini qamrab olishga xizmat qilmoqda.

Umumiy o‘rta ta’lim tizimida ham innovatsiyalar joriy etilishi natijasida sezilarli o‘zgarishlar kuzatilmoqda. Maktablarda o‘quvchilar soni, ta’lim tillari, fanlar kesimida o‘qitish tizimi va infratuzilma bo‘yicha keng qamrovli modernizatsiya ishlari olib borilmoqda. Ayniqsa, chet tillarini o‘qitishga e’tibor kuchaygani global integratsiya jarayonlari bilan uyg‘unlashgan holda amalga oshirilmoqda.

Ta’lim tizimining moliyaviy ta’minoti ham innovatsion rivojlanishda muhim o‘rin tutadi. 2025-yilda O‘zbekistonda ta’lim xizmatlariga yo‘naltirilgan mablag‘lar hajmi 30,4 trillion so‘mni tashkil etib, bu ko‘rsatkich o‘tgan yilga nisbatan 6,8 foizga oshgan. Mazkur mablag‘larning qariyb yarmi oliy ta’lim xizmatlariga to‘g‘ri kelgani ta’lim tizimida aynan ushbu bosqichga ustuvor ahamiyat berilayotganini ko‘rsatadi. Bu esa innovatsiyalarni joriy etish, ilmiy-tadqiqot faoliyatini rivojlantirish va moddiy-texnik bazani mustahkamlashga xizmat qilmoqda.

Innovatsion ta’lim muhitining shakllanishida raqamli texnologiyalar alohida o‘rin egallaydi. So‘nggi yillarda pedagog kadrlar attestatsiyasi, o‘quv jarayonlarini boshqarish, talabalar bilimini baholash tizimlari to‘liq raqamli platformalarga o‘tkazilmoqda. Bu esa nafaqat shaffoflikni ta’minlamoqda, balki ta’lim sifatini nazorat qilish va tahlil qilish imkoniyatlarini kengaytirmoqda.

Bundan tashqari, zamonaviy ilmiy yo‘nalishlar, xususan, ta’limda “big data”, “learning analytics” va “educational data mining” kabi innovatsion yondashuvlar ham joriy etilmoqda. Bu texnologiyalar orqali o‘quvchilarning bilim darajasi, o‘quv jarayonidagi faolligi va natijalari chuqur tahlil qilinib, individual ta’lim trajektoriyalarini ishlab chiqish imkoniyati yaratilmoqda.

Shu bilan birga, ta’lim tizimidagi innovatsiyalar hududlar kesimida turlicha rivojlanayotganini ham ta’kidlash lozim. Ayrim chekka hududlarda internet infratuzilmasining yetarli darajada rivojlanmaganligi, texnik vositalarning kamligi innovatsion ta’limni to‘liq joriy etishga to‘sqinlik qilmoqda. Bu esa kelgusida hududlar o‘rtasidagi raqamli tafovutni kamaytirish zarurligini ko‘rsatadi.

Umuman olganda, O‘zbekistonda ta’lim tizimi so‘nggi yillarda jadal rivojlanib, innovatsion bosqichga o‘tmoqda. Talabalar sonining keskin oshishi, qamrov darajasining kengayishi, moliyalashtirish hajmining ortishi va raqamlashtirish jarayonlarining jadallashuvi ushbu sohadagi ijobiy o‘zgarishlarning asosiy ko‘rsatkichlari hisoblanadi. Bu esa mamlakatda bilimli, raqobatbardosh va zamonaviy fikrlovchi kadrlar tayyorlashga mustahkam zamin yaratmoqda.

XULOSA

Ta’lim tizimidagi innovatsiyalar zamonaviy jamiyat taraqqiyotining ajralmas tarkibiy qismi bo‘lib, ular nafaqat ta’lim sifatini oshirish, balki iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishni ta’minlashda ham muhim omil sifatida namoyon bo‘lmoqda. O‘zbekistonda so‘nggi yillarda amalga oshirilgan keng ko‘lamli islohotlar va joriy etilgan innovatsion yondashuvlar ta’lim tizimini tubdan yangilashga xizmat qilmoqda. Oliy ta’lim bilan qamrov darajasining keskin oshishi, talabalar sonining bir necha barobarga ko‘payishi, ta’lim xizmatlariga ajratilayotgan moliyaviy resurslarning ortib borishi hamda raqamli texnologiyalarning keng joriy etilishi innovatsion rivojlanishning asosiy natijalari hisoblanadi. Bu jarayonlar ta’lim tizimini yanada ochiq, moslashuvchan va samarali qilishga xizmat qilmoqda.

Shu bilan birga, ta’lim tizimidagi innovatsiyalarni joriy etish jarayonida ayrim muammolar ham mavjud bo‘lib, ular orasida hududlar o‘rtasidagi infratuzilma tafovutlari, pedagog kadrlarning innovatsion kompetensiyalarini yetarli darajada rivojlanmaganligi va texnologik resurslarning notekis taqsimlanishini alohida ta’kidlash lozim. Mazkur muammolarni bartaraf etish tizimli yondashuvni, davlat va jamiyat hamkorligini hamda uzluksiz rivojlanish strategiyasini talab etadi.

Kelgusida ta’lim tizimini yanada takomillashtirish uchun raqamlashtirish jarayonlarini chuqurlashtirish, o‘qituvchilarning kasbiy malakasini oshirish, ilmiy-tadqiqot faoliyatini rivojlantirish va xalqaro hamkorlikni kengaytirish muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, ta’limda innovatsiyalarni joriy etishda hududiy tenglikni ta’minlash va barcha qatlamlar uchun sifatli ta’lim imkoniyatlarini yaratish ustuvor vazifa bo‘lib qoladi.

Xulosa qilib aytganda, ta’lim tizimidagi innovatsiyalar mamlakatning intellektual salohiyatini oshirish, raqobatbardosh kadrlar tayyorlash va barqaror iqtisodiy rivojlanishni ta’minlashning asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Shu bois ushbu yo‘nalishda olib borilayotgan islohotlarni izchil davom ettirish va ularni yanada chuqurlashtirish kelajak taraqqiyotining muhim sharti sifatida namoyon bo‘ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori. (2019). O‘zbekiston Respublikasi oliy ta’lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi to‘g‘risida. Toshkent.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2020). “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonun (yangi tahrir). Toshkent.
3. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. (2021). Maktabgacha ta’lim tizimini rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida qaror. Toshkent.
4. O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligi. (2022). Oliy ta’lim tizimi faoliyati to‘g‘risida statistik to‘plam. Toshkent.
5. O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi. (2024). Ta’lim sohasiga oid statistik ma’lumotlar to‘plami. Toshkent.
6. Abdullayeva, Q. (2021). Ta’lim tizimida innovatsion yondashuvlarning ahamiyati. Pedagogika va psixologiya jurnali, 3(2), 45–52.
7. Karimov, N. (2020). Zamonaviy ta’lim texnologiyalari va ularning samaradorligi. Toshkent: Fan nashriyoti.
8. Xudoyberdiyev, M. (2022). Raqamli ta’lim muhitini shakllantirish masalalari. Innovatsion rivojlanish jurnali, 4(1), 12–20.
9. Yusupova, D. (2023). Oliy ta’lim tizimida kredit-modul tizimini joriy etish istiqbollari. Iqtisodiyot va ta’lim, 2(5), 67–74.
10. Toshpo‘latov, A. (2021). Ta’lim tizimini boshqarishda innovatsion mexanizmlar. Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti.

ISSN: 3030-332X Impact factor: 9,493 Volume 17, issue 1, Aprel 2026
https://wordlyknowledge.uz/index.php/IJSR worldly knowledge
Index:* *google scholar, research gate, research bib, zenodo, open aire.
https://scholar.google.com/scholar?hl=ru&as_sdt=0%2C5&q=wosjournals.com&btnG
https://www.researchgate.net/profile/Worldly-Knowledge
https://journalseeker.researchbib.com/view/issn/3030-332X

11. UNESCO. (2022). Education for sustainable development: Progress report. Paris: UNESCO Publishing.
12. World Bank. (2023). Uzbekistan education sector analysis. Washington, DC: World Bank.
13. OECD. (2021). Innovative learning environments. Paris: OECD Publishing.
14. Schleicher, A. (2019). World class: How to build a 21st-century school system. Paris: OECD Publishing.
15. Fullan, M. (2020). The new meaning of educational change (5th ed.). New York: Teachers College Press.